

„Tov lamut bead arțenu” - „E bine să mori pentru patria noastră” טוב למות בעד ארצנו

În 18 martie s-au împlini 105 ani de la moartea unuia dintre cei mai mari eroi al Israelului modern, Iosef Trumpeldor. În 8 martie 1920, o săptămână după moartea lui, a apărut în ziarul *HaAretz* articolul „Tel Hai”, semnat de Zeev Jabotinsky. Autorul descrie ultimele clipe ale eroului rănit. Văzând jalea camarazilor lui, ultimele cuvinte spuse Iosef Trumpeldor au fost: „E bine să mori pentru patrie”.

Trumpeldor a fost un luptător evreu, lider sionist, socialist și pionier. Ca urmare a vieții sale vijelioase, eroismului și morții glorioase în lupta de la Tel Hai, el a devenit un model de luptător și mai ales un erou național. Eu țin minte că la școală și mai ales în armată învățam despre eroismul lui și al camarazilor săi și făceam excursii la statuia Leului din Tel Hai, unde sunt immortalizate aceste ultime cuvinte și numele celor căzuți acolo.

Iosef Trumpeldor s-a născut în 1880 în Rusia, în Caucaz și a copilărit în orașul Rostov. Sub influența lui Herzl, în perioada studiilor a devenit activist sionist, înființând în oraș un club sionist. Această activitate s-a întrerupt în 1902, odată cu recrutarea lui în armata rusă. El s-a angajat ca voluntar în diferite unități de comando, unde și-a dovedit extraordinarul curaj prin fapte eroice, devenind o figură renumită, în ciuda antisemitismului promovat în relațiile dintre soldați. A luptat la Port Arthur, în Războiul Ruso-Japonez, unde a fost decorat și a primit grad de ofițer. În 20 august 1904, un proiectil i-a distrus mâna stângă, iar doctorii au fost obligați să i-o amputeze. Cu toate acestea el s-a întors pe front, fiind din nou decorat pentru fapte de eroism. Când Port Arthur a capitulat, Trumpeldor a ajuns într-un lagăr de prizonieri japonez. Din cei 70.000 de prizonieri, 1.739 erau evrei. Acolo el a desfășurat o intensă activitate sionistă, a publicat un săptămânal în idiș, a corespondat cu Menahem Usișkin, un lider neoficial al mișcării sioniste și un om de influență, intenționând să vină în Palestina pentru a întemeia așezări agricole cooperatiste.

După eliberare, în 1906, a fost primit de cuplul regal, țarina și țarul, care i-au înmănat personal mai multe medalii și un cadou, o proteză. În anii următori a studiat dreptul, absolvind facultatea în 1912. Imediat după aceea a venit în Palestina împreună cu un grup de tineri, dorind să înființeze o *moșava* (colonie) comunistă. Ei au întemeiat prima „colonie cooperatistă”, Dgania, care va deveni primul kibbuț, Dgania Alef. Apoi, cu un grup de 15 tineri, au încercat să înființeze Comuna Migdal, dar experimentul a eșuat.

Spre deosebire de tovarășii lui din Dgania, el a refuzat cetățenia otomană, iar ca cetățean rus și ofițer în armata rusă, la izbucnirea Primului Război Mondial a fost nevoit să părăsească țara, plecând în Egipt. Împreună cu Jabotinsky, aflat și el în Egipt, au înființat un regiment de voluntari care a luptat alături de forțele britanice în bătălia de la Gallipoli. Tot acolo și-a cunoscut logodnica, Fira Rozov, din Petah Tikva.

Nefiind primit în regimentul de voluntari pentru că era rus și invalid, a hotărât să plece în Rusia. În iunie 1917 a încercat să adune o unitate de 100.000 de evrei care să lupte pe frontul din Caucaz. Guvernul provizoriu l-a încurajat în acest proiect grandios. În decembrie 1917 a primit permisiunea guvernului bolșevic să înființeze o unitate militară de 1.000 de evrei. Numai că evreii nu au cooperat, nevrând să se amestece în războiul civil între

albi și roșii. S-au prezentat doar vreo 20 de persoane, așa că ideea a căzut.

În octombrie 1919 s-a întors în țară și și-a revăzut prietenii și logodnica. Între timp însă, în Rusia, se legase sufletește de o altă tânără, Ema Țipkin, așa că relațiile cu fosta logodnică s-au răcit. În martie 1920 a intrat în activitatea politică alături de Jabotinsky. Trumpeldor a încercat să unifice partidele muncitorești. Mai târziu i s-a cerut să plece în Galileea superioară ca să vadă care este situația.

Pentru a înțelege cele întâmplate trebuie să ne întoarcem cu câțiva ani urmă. În 1916, prin acordul Sykes-Picot, întreg nordul Galileei a trecut sub influență franceză. După semnarea acordului, în septembrie 1919, britanicii au eliberat regiunea, de la Roș Hanikra, pe malul Mediteranei, până la lacul Hula. Francezii nu au trimis armată în regiune, puținele trupe fiind staționate pe malul mării. Așa că arabii au atacat. La început au atacat numai sate creștine, dar spre sfârșitul anului au atacat și așezări evreiești, ba chiar și pe pușinii soldați francezi din zonă. La cererea lui Ben Gurion, Trumpeldor a venit la Tel Hai la sfârșitul lui decembrie 1919 pentru a organiza apărarea coloniilor evreiești. Atacurile arabilor au continuat și în ianuarie-februarie 1920.

Circula chiar zvonul că aceștia au hotărât să distrugă toate localitățile evreiești din zonă. La 1 martie 1920, arabii au intrat în localitatea Tel Hai pentru a confisca armele evreilor. Când au încercat să ia armele cu forța, Trumpeldor a ordonat evreilor să deschidă focul. În schimbul îndârjit de focuri, Trumpeldor a fost grav rănit în abdomen. Camarazii lui, neavând pregătirea necesară, nu îndrăzneau să îngrijească rana. El a cerut să i se aducă apă, s-a spălat pe mâini, și-a reintrodus singur intestinele în teribila rană și tot singur s-a pansat. Dar arabii atacau mai departe, chiar și cu grenade, așa că s-a hotărât retragerea la Kfar Gil'adi, nu departe de Tel Hai. Trumpeldor a decedat pe drum. Până la urmă n-au avut încotro și s-au retras și din celelalte două localități, Metula și Kfar Gil'adi.

Mai târziu s-a povestit că fiind întrebat cum se simte, Trumpeldor a răspuns „Nu-i nimic, merită să mori pentru patrie” sau „e bine să mori pentru țara noastră” - „*tov lamut bead arțenu*”. Unii cred că este o adaptare a proverbului latin *Dulce et decorum est pro patria mori*. (E dulce și glorios să mori pentru patrie). După întemeierea statului, veridicitatea acestor cuvinte a fost uneori pusă la îndoială. Doctorul din Kfar Gil'adi, probabil ultimul care a vorbit cu el, povestea că Trumpeldor era atât de slăbit, încât cu greu a reușit să murmure ceva de neînțeles. Alții susțin că Trumpeldor nu ar fi putut spune această frază din simplul motiv că nu știa ebraica. Există chiar zvonul că ultimele sale cuvinte nu ar fi fost decât o înjurătură în limba rusă. Poate că fiecare dintre aceste variante ascunde câte un sâmbure de adevăr...

Totuși mitul soldatului erou cu mâna amputată dăinuiește peste generații. Această frază nemuritoare a fost atribuită lui Trumpeldor și de alte două mari personalități care au adus un elogiu binemeritat eroismului său nepieritor: liderul socialist Berl Katzenelson și scriitorul clasic Iosef Haim Brenner. Moștenirea eroismului lui Iosef Trumpeldor luminează generații de israelieni chemați să-și apere țara și adesea nevoiți să se sacrifice pentru ea.

Articolul a apărut în revista Babel în Martie 2019